

УДК 340.134

І. І. Куляк,
інженер,

Ю. М. Павлов,
здобувач,

Ю. В. Вошанова,
здобувач,

*Луганська філія,
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України*

РЕЗУЛЬТАТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Проаналізовано показники інноваційного розвитку виробничого потенціалу Луганській області, визначено рівень інноваційної активності промислових підприємств, обсяги інноваційних витрат промислових підприємств і джерела фінансування інноваційного розвитку, обсяги виробництва нових видів продукції, проблеми впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах регіону.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, інноваційно-активні підприємства, інноваційні витрати, джерела фінансування, виробничий потенціал.

Сучасний етап розвитку економіки як в Україні, так і у світі пов'язаний із новим поглядом на якість виробничого потенціалу. Це впливає на умови формування виробничого потенціалу на всіх рівнях — держави, регіону, підприємства. На жаль, цей процес дуже ускладнили кризові явища, якими були вражені всі галузі суспільства. У зв'язку із зазначеним виникла необхідність провести аналіз інноваційного

розвитку виробничого потенціалу Луганської області як цілісної системи. Тому дослідження деяких аспектів інноваційного розвитку виробничого потенціалу на прикладі Луганської області набуває важливого значення.

Проблемам інноваційного розвитку присвячено значну кількість досліджень, що викладено в наукових працях О. Шніпко [1], П. Бубенко [2], М. Гаман [3], В. Талах [4] та інших. Розвиток
© І. І. Куляк, Ю. М. Павлов, Ю. В. Вошанова, 2013

економіки України може бути забезпеченим, починаючи з регіонального рівня, з урахуванням виробничого потенціалу й розвитку промисловості кожного регіону, що висвітлюється в наукових працях В. М. Василенка [5], З. С. Варналія [6]. Разом із тим проведений аналіз указав на складність і значущість розгляду інноваційного розвитку виробничого потенціалу регіону; це зумовлює необхідність постійної уваги до цього питання та потреби в наукових пошуках.

Метою статті є оцінка інноваційного розвитку регіону, визначення рівня інноваційної активності промислових підприємств, дослідження обсягів інноваційних витрат і обсягів виробництва нових видів продукції, впровадження нових технологічних процесів на промислових підприємствах Луганської області.

У Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначається що «інновації» — це новостворені (застосовані) й (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру і якість виробництва й (або) соціальної сфери; інноваційна діяльність — це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [7].

Виробничий потенціал — наявні потенційні можливості виробництва конкурентоздатної продукції [8, с. 135].

Як відзначає В. М. Василенко, загальний розвиток території залежить, у першу чергу, від чинників виробництва [5, с. 24]. Провідне місце у структурі виробничого потенціалу Луганської області належить промисловості. Луганська область являється промислово-розвинутим регіоном. Як відмічає З. С. Варналій, недостатній розвиток промислового комплексу регіону призводить до виникнення проблем у його соціально — економічному розвитку [6, с. 66]. Україна втратила свої позиції серед інших країн світу щодо кількості промислових підприємств які здійснювали інноваційну діяльність. Якщо питома вага підприємств які розробляли і впроваджували нову чи вдосконалювали існуючу продукцію у промисловості колишнього СРСР у кінці 1980-х років досягала 60–70 %, то цей показник у 1992 р. зменшився до 20 % [2, с. 143]. Зміцнення економіки України потребує забезпечення конкурентоспроможності ре-

гіонів на внутрішньому і міжнародних ринках. Отже, соціально-економічне зростання регіонів і України в цілому може бути досягнуто шляхом збереження промислового комплексу, його структурної перебудови і забезпечення його науково-технічного розвитку на інноваційній основі при активному використанні сучасних науково-технічних розробок. У табл. 1 наведено основні показники інноваційного розвитку промисловості Луганської області.

За результатами аналізу найбільший рівень інноваційної активності промислових підприємств спостерігається у 2007 р. У 2009 р. спостерігається мінімальний рівень інноваційної активності підприємств, лише 9,9 % від загальної їх кількості займалися інноваційною діяльністю. У 2010 р. спостерігається рівень зростання і складає 11,2 %, але не досягає рівня 2007 р. Аналогічну ситуацію простежуємо із загальними обсягами інноваційних витрат у промислових підприємствах. Приведені вище дані вказують, що обсяг інноваційних витрат у Луганській області у 2007 р. становив 1343,3 млн грн, у 2008 р. — 2178,9 млн грн, у 2009 р. — 111,1 млн грн, у 2010 р. — 243,1 млн грн. Отже, інноваційні витрати у 2007 р. склали у 13 разів більше, ніж у 2006 р., у 2008 р. — на 62 % більше, ніж у 2007 р., у 2009 р. спостерігаємо зниження на 95 % від 2008 р., у 2010 р. відбувається зростання на 118,8 %.

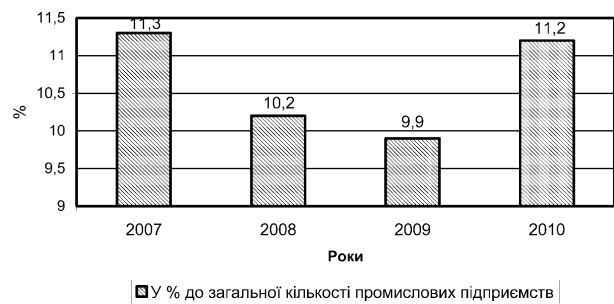

Рис. 1. Динаміка питомої ваги інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств

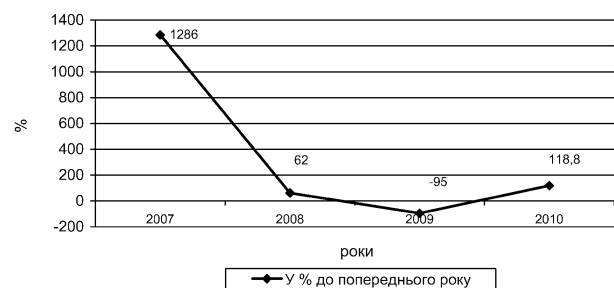

Рис. 2. Динаміка інноваційних витрат у промисловості регіону

Соціально-економічні проблеми регіонального розвитку

Таблиця 1. Основні показники інноваційного розвитку промисловості Луганської області у 2007–2010 рр. [9, 10]

Показники	Роки			
	2007	2008	2009	2010
Кількість інноваційно активних промислових підприємств, одиниць	67	59	54	59
У % до загальної кількості промислових підприємств	11,3	10,2	9,9	11,2
Обсяг інноваційних витрат у промисловості, млн грн	1343,3	2178,9	111,0	243,0
У % до попереднього року	1286	62	-95	118,8
Впроваджено нових технологічних процесів, одиниць	56	45	14	29
Кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, одиниць	41	44	38	33
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн	7720,3	12393,3	6158,0	6749,8
% від обсягу реалізованої промислової продукції області	14,3	17,0	10,6	9,1
Освоєно виробництво нових видів продукції, одиниць	34	51	31	39
З них нових видів техніки	4	7	3	9

Можна стверджувати, що за останній рік обсяг витрат на інноваційні процеси у Луганській області дещо зростає, але регіон залишається на рівні, недостатньому для за-

безпечення інноваційного розвитку промисловості області. Структура витрат на технологічні інновації в Луганській області за напрямками подається у табл. 2.

Таблиця 2. Обсяг інноваційних витрат за напрямками [9, 10]

Напрями використання інноваційних витрат	Роки							
	2007		2008		2009		2010	
	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу
Всього	1343373,5		2178970,6		111093,5		243096,7	
	За напрямками							
Дослідження і розроблення	19403,0	1,5	33825,5	1,5	13588,1	12,2	14033,4	5,8
Придбання нових технологій	1560,7	1,4	1280,6	0,1	13747,5	12,4	49678,8	20,4
Придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів і капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій	1278324,5	95,1	1160157,7	53,2	62868,0	56,6	119478,6	49,2
інші	42486,5	3,2	983706,8	45,2	20889,9	18,8	59905,9	24,6

Результати аналізу структури розподілу загальної суми витрат за напрямками інноваційної діяльності свідчать, що найбільш питому вагу складають витрати на придбання машин, обладнання установок, інших основних засобів і капітальні витрати, які у 2007 р. склали 95 % від загального обсягу, у 2008 р. — знизилася до 53,2 %, 2009 р. — до 56,6 % у 2010 р. — 49,2 %.

На дослідження і розробки витрати склали у 2007 і 2008 рр. 1,5 % від загального обсягу, у 2009 р. — значно зросли і склали 12,2 %, у 2010 р. знову знизилась і склали 5,8 %.

Витрати на придбання нових технологій склали у 2007 р. — 1,4 % від загального обсягу витрат, у 2008 р. — 0,1 %, у 2009 і 2010 рр. відбувається зростання і становить 12,4 % і 20,1 % відповідно, що зазначено у табл. 3.

Із наведеного в табл. 3 видно, що джерелами фінансування інноваційної діяльності у 2007 і 2008 рр. є кошти іноземних інвесторів — 1,9 % та 1,2 % відповідно, інших джерел — 59,9 % і 79,0 %, власні кошти склали — 38,2 % і 19,8 % відповідно, з державного та місцевого бюджетів кошти не вкладалися.

У 2009 і 2010 рр. головним джерелом фінансування залишаються власні кошти суб'єктів господарювання. У 2009 р. вони склали — 67, 1 % від загального обсягу фінансування, у 2010 р. — 80,9 %.

Динаміка кількості підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, і питома вага їх у загальній кількості промислових підприємств свідчать про негативну тенденцію, яка підтверджується статистичними даними, наведеними в табл. 1. Низький інноваційний розвиток промислових підприємств обумовлює невелику частку інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції, що є одним із вагомих чинників інноваційного розвитку виробничого потенціалу.

Обсяг реалізованої інноваційної продукції у 2007 р. становив 7720,3 млн грн, або 14,3 % від обсягу реалізованої промислової продукції області, у 2008 р. — 12393,3 млн грн, або 17 %, у 2009 — 6158,0 млн грн, або 10,6 %, у 2010 р. — обсяг становив 6749,8 млн грн, або 9,1 % від обсягу реалізованої промислової продукції області, тобто простежується тенденція до зменшення

Таблиця 3. Обсяг інноваційних витрат за джерелами фінансування [9, 10]

Джерела фінансування інноваційних витрат	Роки							
	2007		2008		2009		2010	
	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу	Тис. грн	% до загального обсягу
Всього	1343373,5		2178970		111093,5		243096,7	
За рахунок коштів								
Власних	513055,4	38,2	432271,6	19,8	74529,3	67,1	196670,8	80,9
Державного бюджету	—	—	—	—	—	—	Конф.	
Місцевих бюджетів	—	—	—	—	—	—	Конф.	
Вітчизняних інвесторів	—	—	—	—	7956,2	7,2	Конф.	
Іноземних інвесторів	25537,0	1,9	24885,2	1,2	11286,7	10,1	Конф.	
Інших джерел	804781,1	59,9	1721813,8	79,0	17321,3	15,6	—	—

Рис. 3. Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції

удільної ваги інноваційної продукції в обсягах реалізованої промислової продукції.

У час посилення конкуренції технологічний розвиток, постійні нововведення мають стати одними з чинників утримання конкурентних переваг, нарощування обсягу виробництва та інноваційного розвитку виробничого потенціалу.

Технологічний розвиток галузей промисловості характеризується упровадженням нових технологічних процесів. Про низьку інноваційну активність підприємств Луганської області свідчить те, що з 2007 до 2010 р. спостерігається зниження підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси — з 56 у 2007 р. до 29 у 2010 р.

Кількість освоєних у виробництві нових видів продукції у 2008 р. збільшилася до 51 одиниць (у 2007 р. — 34), у 2009 р. відбулося зменшення кількості найменувань до 31 одиниць, у 2010 р. — кількість збільшилась і досягла 39 одиниць, але не досягла рівня 2008 р. З них нових видів техніки впроваджено лише 4 у 2007 р., у 2008 р. — збільшилось до 7, у 2009 р. — знов знизилось до 3, у 2010 р. — виросло майже втричі і складало 9 найменувань.

Таким чином, можемо зробити висновок про те, що кризові явища в економіці України не-

гативно вплинули на інноваційний розвиток виробничого потенціалу Луганської області і привели до таких негативних наслідків: у 2009 р. стрімко скоротилася кількість інноваційно активних промислових підприємств; знизилась інноваційні витрати у промислових підприємствах; основна інноваційна діяльність проводилась підприємствами за власний кошт; кошти з державного й місцевого бюджетів в інноваційний розвиток не вкладалися; зменшилась кількість підприємств, що реалізовували інноваційну продукцію, а також обсяг її реалізації.

Позитивні зрушення у 2010 р. дають надію на покращення умов і показників розвитку виробничого потенціалу Луганської області. Проте інноваційний розвиток залишається на недостатньому рівні для забезпечення активного розвитку виробничого потенціалу регіону.

Список використаних джерел

1. Шніпко О. С. Інноваційний дефолт України: економіко-технологічний контекст : монографія / О. С. Шніпко. — К. : Генеза, 2009. — 248 с.
2. Бубено П. Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку : монографія / П. Т. Бубенко. — Харків : ХНАМТ, 2008. — 295 с.
3. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : монографія / М. В. Гаман. — К. : Вікторія, 2004. — С. 104–131.
4. Талах В. І. Економічний потенціал регіону як об'єкт теоретичних досліджень / В. І. Талах // Економічний форум. — 2011. — № 1. — С. 45–49.
5. Василенко В. Н. Экономическое развитие регионов: сходство и различие : монография / В. Н. Василенко, В. Ю. Медведь, Т. М. Савельева ; науч. ред. В. Н. Василенко ; НАН Украины, Ин-т экономико-правовых исследований. — Донецк : ООО «Юго-Восток, Лтд», 2010. — 497 с.
6. Регіони України проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : монографія / за ред. З. С. Варналія. — К. : Нац. ін-т стратегічних досліджень, 2005. — 497 с.

7. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. // Голос України. — 2002. — № 144. — Ст. 1.

8. Маркетинговий підхід до збалансованого розвитку регіону (методика дослідження теми науково дослідної роботи) / І. В. Заблодська, Н. І. Горячих, Г. М. Маслова та ін. // Економіка і право. — 2011. — № 2. — С. 131–146.

9. Статистичний щорічник Луганської області за 2009 р. — Луганськ : Луганське обласне управління статистики, 2010. — 514 с.

10. Статистичний щорічник Луганської області за 2010 р. — Луганськ : Луганське обласне управління статистики, 2011. — 490 с.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2012 р.